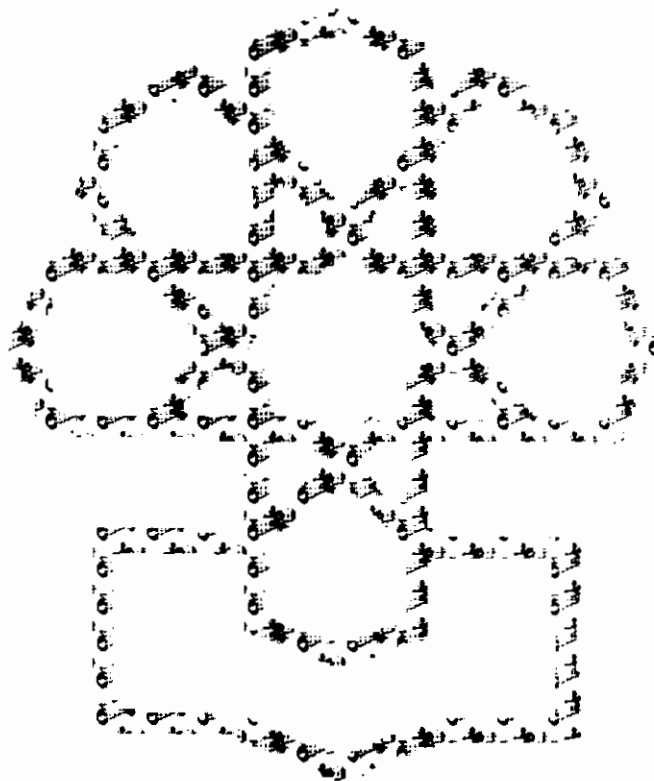

بازار نفت در سال (۲۰۰۰)

درباره لایحه بودجه ۱۳۷۹ - شماره (۲۶)

معاونت پژوهشی

دی ۱۳۷۸

کار: دفتر امور زیربنایی

کد گزارش: ۱۶۰۵۱۳۰

بسمه تعالی

بازار نفت در سال (۲۰۰۸)

کد گزارش: ۱۶۰۵۱۳۰

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۲	۱- وضعیت اقتصاد جهانی
۲	۲- تقاضای جهانی نفت
۲	۳- عرضه غیراوپک
۳	۴- تولید اوپک
۳	۵- قیمت‌های نفت
۶	۶- جداول ضمیمه

علی‌رغم اهمیت عوامل بنیادین بازار نظیر عرضه و تقاضای جهانی نفت رفتار سازمان اوپک مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده بازار نفت در سال آینده خواهد بود. سه دوره کاهش تولید در طول سال‌های ۱۹۹۸ و ۱۹۹۹ و رعایت مطلوب این کاهش‌ها از جانب اعضا نشان داد که هنوز نقش سازمان اوپک در بازار نفت تعیین‌کننده‌تر از سایر عوامل است از این رو صاحب نظران معتقدند رفتار اعضای اوپک در سال آینده عاملی خواهد بود که سایر عوامل مؤثر را تحت الشعاع قرار خواهد داد. بدیهی است هر چه سطح افزایش تولید این سازمان بیشتر باشد سطح قیمت‌های نفت نازل‌تر خواهد بود علاوه بر آن زمان افزایش تولید نیز بسیار با اهمیت است. زیرا افزایش تولید در فصل زمستان و تابستان تأثیرات متفاوتی بر بازار نفت خواهند داشت. از طرف دیگر چنانچه اعضای این سازمان کماکان به خویشتن داری خود از افزایش تولید ادامه دهند سطح بالاتری از قیمت‌ها را نصیب خود خواهند کرد. قابل توجه این که اداره اطلاعات انرژی امریکا E.I.A در جدیدترین برآورد خود پیش‌بینی کرده که سطح قیمت‌های نفت از دسامبر ۱۹۹۹ تا دسامبر ۲۰۰۰ چهار دلار کاهش خواهد یافت این اظهارات علی‌رغم آن که به منظور تخریب بازار نفت صورت گرفته اما در صورت تحقق نیز بیانگر بالا ماندن سطح قیمت‌های نفت در سال آینده است زیرا متوسط قیمت نفت برنت در دسامبر ۱۹۹۹ حدود ۲۵/۵ دلار در بشکه بود.

قیمت‌های نفت پس از سومین توافق کاهش تولید اوپک در ماه مارس ۱۹۹۹ به سرعت ترقی نمود اما به دلیل سطح پایین قیمت‌ها در سه ماهه اول سال ۱۹۹۹ متوسط سالانه قیمت به اندکی بیشتر از ۱۷ دلار در بشکه بالغ گردید پرواضح است چنانچه اوپک بتواند از موقعیت مناسب کنونی به خوبی بهره‌برداری کند درآمد بیشتری در سال آینده نصیب اعضای این سازمان خواهد شد اما متأسفانه ایجاد تزلزل در مواضع برخی از کشورهای عضو اوپک و ابراز همراهی و همدردی با مصرف‌کنندگان و لزوم افزایش تولید پدیده‌هایی بودند که در هفته‌های آخر سال میلادی گذشته از بعد روانی به شدت بازار را تضعیف نمودند و الا احتمال دستیابی به قیمت ۳۰ دلار در بشکه به دور از ذهن نبود. شایان ذکر است یکی از مسئولین وزارت نفت کشورمان از جمله آخرین افرادی بود که با این زمزمه‌ها هم‌نوا شد. اظهارات وی که مسئولیت افزایش تولید اوپک را در صورت ترقی بیش از حد قیمت‌ها گوشزد کرده بود شگفتی محافل نفتی را برانگیخت. اما تکذیب‌نامه وی از یک سو و اظهارات وزیر نفت کشورمان از سوی دیگر تا حدودی آثار منفی این اظهارات را از بازار نفت زدود.

به‌طور کلی مواضع دو جانبه برخی از اعضای اوپک در اواخر سال گذشته میلادی کاملاً مشهود بود. زیرا برخی از اعضا نظیر عربستان و ونزوئلا از یک سو تعهد خود را در تأمین نیازهای مصرف‌کنندگان (امنیت عرضه) گوشزد می‌کردند و از سوی دیگر بر ادامه کاهش تولید اوپک (حداقل تا اواخر ماه مارس سال ۲۰۰۰ میلادی و حتی پس از آن) پافشاری داشتند بدیهی است راه حلی که بتواند این تعادل رفتاری تولید را ایجاد کند روزنه‌ای خواهد بود که از طریق آن چشم انداز بازار نفت را می‌توان بهتر مشاهده کرد البته عوامل بنیادین بازار نیز جایگاه خاص خود را داشته و در کنار عامل اوپک تعیین‌کننده خواهند بود. از این رو به صورت اختصار به شرح این عوامل می‌پردازیم.

۲- وضعیت اقتصاد جهانی

به طور کلی پیش‌بینی می‌شود وضعیت اقتصاد جهان در سال ۲۰۰۰ میلادی بهتر از وضعیت آن در سال گذشته باشد زیرا بهبود اوضاع اقتصادی در کشورهای آسیایی به ویژه شرق آسیا به همراه تداوم رشد اقتصادی مناسب در امریکا و اروپا تصویر بهتری از اوضاع اقتصادی جهان در سال ۲۰۰۰ میلادی را ارائه می‌دهد براساس پیش‌بینی‌های مختلف رشد اقتصادی در جهان در سال ۱۹۹۹ اندکی کمتر از ۳ درصد (حدود ۲.۷-۲.۹ درصد) برآورد گردیده اما برای سال آینده رشد اقتصادی جهان بیش از سه درصد پیش‌بینی شده است.

کارشناسان بین‌المللی معتقدند برخلاف برهه‌های قبل افزایش اخیر قیمت‌های نفت خللی بر روند بهبودی اقتصاد جهان ایجاد نخواهد کرد. زیرا در نه ماهه گذشته علی‌رغم افزایش قابل توجه قیمت‌ها (حدود ۲ برابر شدن قیمت‌ها) نه تنها اختلالی در روند رشد اقتصادی جهان به وجود نیامد بلکه شاهد شکوفایی اقتصادی در کشورهای شرق آسیا که به تازگی دچار بحران شده بودند نیز بودیم.

۳- تقاضای جهانی نفت

در مورد سطح تقاضای جهانی نفت در سال آینده اختلاف نظرهای زیادی وجود دارد اما به طور کلی رشد تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۰۰ میلادی علی‌رغم بالابودن سطح قیمت‌ها در نه ماهه سال گذشته به میزان قابل توجهی خواهد بود. حداقل افزایش تقاضا به میزان یک میلیون بشکه در روز و حداکثر آن به مقدار ۱/۸ میلیون بشکه در روز پیش‌بینی شده است (به پیوست خلاصه‌ای از جداول عرضه و تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۰۰ که توسط مؤسسات مختلف پیش‌بینی شده ارائه گردیده است). به طور کلی سطح افزایش تقاضای جهانی نفت به دلیل بهبود شرایط اقتصادی در کشورهای شرق آسیا در سال ۲۰۰۰ میلادی از سال گذشته بیشتر خواهد بود.

۴- عرضه غیراوپک

به دلیل بهبود قیمت‌های نفت روند رشد تولید کشورهای غیراوپک که تا حدودی متوقف شده بود مجدداً از سرگرفته شد و براساس پیش‌بینی کلیه مؤسسات بین‌المللی سطح تولید این گروه از تولیدکنندگان در سال ۲۰۰۰ میلادی از سطح تولید آنان در سال گذشته بیشتر خواهد شد.

حداکثر این افزایش ۱/۱ و حداقل آن ۰/۹ میلیون بشکه در روز پیش‌بینی شده که بیانگر جذب بخش قابل توجهی از رشد تقاضای جهانی نفت توسط آنان می‌باشد.

تولید این گروه از تولیدکنندگان به دنبال سقوط قیمت‌های نفت در سال ۱۹۹۸ میلادی دچار رکود گشته و بسیاری از طرح‌های توسعه‌ای آنان متوقف شده بود اما به دنبال افزایش قیمت‌های نفت تولید آنان به تدریج افزایش یافت. صاحب نظران معتقدند بالابودن سطح قیمت‌های نفت باعث فعال شدن تولید آن دسته از منابع نفتی می‌گردد که در شرایط معمولی تولید از آنها اقتصادی نیست از این رو اوپک با بالا نگاه داشتن

سطح قیمت‌ها نفت به رقبای خود یعنی تولیدکنندگان غیراوپک کمک می‌کند که تولید خود را توسعه دهند. در این نگرش ترجیح کشورهای مصرف‌کننده در سرمایه‌گذاری در منابع نفتی غیراوپک نیز مدنظر قرار دارد. قابل توجه این که علی‌رغم آن که منابع نفتی اوپک از هزینه‌های پایینی برخوردار است اما سرمایه‌گذاران غربی سرمایه‌گذاری در منابع پرهزینه غیراوپک را به اوپک ترجیح می‌دهند.

۵- تولید اوپک

براساس پیش‌بینی‌های مختلف عرضه و تقاضای جهانی نفت، تولید اوپک در سال ۲۰۰۰ می‌تواند به سطح ۲۷-۲۹ میلیون بشکه در روز برسد که در مقایسه با تولید کنونی اوپک به میزان ۲۶/۵ میلیون بشکه در روز تولید این سازمان به میزان ۲/۵-۰/۵ میلیون بشکه در روز قابل افزایش است البته پیش‌بینی می‌شود تولید عراق حدود نیم میلیون بشکه در روز افزایش یابد که در این صورت تولید اوپک حداکثر تا دو میلیون بشکه در روز قابل افزایش است البته بنا بر اظهارات وزرای نفت اوپک تولید این سازمان تا اواخر ماه مارس سال ۲۰۰۰ میلادی تغییری نخواهد داد اما پس از آن احتمال افزایش تولید اوپک وجود دارد البته برهه افزایش تولید برای بازار نفت بسیار با اهمیت است زیرا چنانچه اوپک تولید خود را در شرایطی افزایش دهد که در آن زمان تقاضای فصلی حداقل باشد (افزایش تولید در آستانه فصل کم مصرف تابستان) قیمت‌های نفت در آن صورت با کاهش مواجه خواهند شد اما افزایش تولید در آستانه فصل سرما از ابعاد منفی کمتری برخوردار است از این رو کارشناسان بهترین موقع افزایش تولید را ابتدای فصل زمستان ارزیابی می‌کنند. البته فشارهای زیادی بر اوپک وارد می‌شود تا تولید خود را هر چه زودتر افزایش دهد زیرا به دنبال کاهش سطح ذخیره سازی‌ها که عامل اصلی کنترل‌های اخیر افزایش قیمت می‌باشد کشورهای صنعتی سعی دارند اوپک را به افزایش تولید ترغیب نمایند تا این افزایش در طول فصل تابستان صرف انباشت مجدد ذخایر مصرف‌کنندگان شده و در فصل زمستان با برداشت از آنها قیمت‌های نفت از افزایش قابل توجهی برخوردار نشوند.

۶- قیمت‌های نفت

علی‌رغم افزایش قیمت‌های اخیر نفت متوسط سالانه سبد اوپک به ۱۷/۱۸ دلار در بشکه و متوسط نفت برنت دریای شمال به ۱۷/۲۷ دلار در بشکه بالغ گردید صاحب نظران پیش‌بینی می‌کنند چنانچه اوپک پس از مارس سال ۲۰۰۰ تولید خود را اندکی افزایش دهد متوسط سالانه قیمت حدود ۱۸-۲۰ دلار خواهد بود اما چنانچه کماکان به عدم افزایش تولید ادامه دهد متوسط سالانه قیمت در زمستان سال ۲۰۰۰ به بیش از ۳۰ دلار در بشکه بالغ خواهد شد بدیهی است افزایش تولید در شش ماهه دوم سال متوسط قیمت بهتری را نصیب اوپک خواهد کرد کمیسیون اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل پیش‌بینی نموده چنانچه اوپک پنج درصد تولید خود را افزایش دهد متوسط سالانه قیمت سبد اوپک ۲۲ دلار در بشکه خواهد شد اما کشورهای تولیدکننده نفت حاشیه خلیج فارس کماکان همچون سال‌های گذشته به صورت محتاطانه قیمت نفت را در بودجه‌های سالانه خود منظور می‌نمایند به‌عنوان مثال عربستان (براساس محاسبات کارشناسان

نشریه آرگوس) قیمت نفت را در بودجه خود ۱۶ دلار در بشکه منظور نموده و امیدوار است با پایین فرض کردن قیمت کسری بودجه خود را تا حدودی تعدیل نماید. ارقام منتشر شده در مورد بودجه عربستان بیانگر آن است که این کشور درآمد حاصل از نفت را در سال ۲۰۰۰ اندکی بیشتر از سال ۱۹۹۹ فرض نموده است. از این رو می توان چنین نتیجه گیری کرد که قیمت در نظر گرفته شده در بودجه عربستان به متوسط قیمت حاصل شده در سال گذشته نزدیک است. در حالی که کارشناسان موقعیت بازار نفت در سال ۲۰۰۰ میلادی را به مراتب بهتر از سال گذشته ارزیابی می کنند.

از این رو می توان قیمت حاصل شده در سال ۱۳۷۸ را برای سال ۱۳۷۹ کشورمان منظور نمود ارزیابی های اولیه نشان می دهد که این قیمت احتمالاً بالاتر از ۱۶ دلار خواهد بود.

از طرف دیگر چنانچه بخواهیم محتاطانه عمل کنیم به نظر می رسد قیمت نفت در بودجه سالانه کشورمان می تواند در محدوده ۱۶-۱۵ دلار در بشکه در نظر گرفته شود این قیمت به احتمال بسیار زیادی قابل دسترس خواهد بود مضافاً این که این قیمت نه آن چنان بالاست که قابل دستیابی نباشد و از طرف دیگر نه آن چنان پایین است که برنامه های ضروری دولت را مختل سازد و از همه مهم تر آن که با حداقل شرایط کنونی بازار نیز همخوانی دارد.

با توجه به وضعیت فعلی بازار و قیمت نفت، تعیین قیمت ۱۳/۸ دلار در لایحه بودجه سال ۱۳۷۹ کشور آثار روانی منفی در بازار ایجاد خواهد نمود. به ویژه آن که موضوع صندوق ذخیره ارز که در لایحه برنامه به آن اشاره شده بود از سال ۱۳۸۰ شروع شده و در لایحه بودجه سال ۱۳۷۹ جایگاهی ندارد. لذا در نظر گرفتن قیمت ۱۳/۸ دلار در هر بشکه که در لایحه برنامه سوم با توجه به دورنما و میان مدت و بنا منظور داشتن صندوق ذخیره ارز از توجیه نسبی برخوردار بود اینک در لایحه بودجه ۱۳۷۹ توجیه پذیر نیست.

بنا توجه به نیاز مبرم کشور به سرمایه گذاری و ارز خارجی، منظور نمودن رقم محتمل قیمت نفت که در محدوده ۱۶ دلار، به افزایش درآمد ارزی حاصل از صادرات نفت) به میزان حدود ۱/۸ میلیارد دلار می انجامد که می تواند تا حد زیادی از تقاضای ارز خارجی و هزینه سنگین تأمین ارز از منابع خارجی را در شرایط فعلی کاهش می دهد.

پیش بینی مؤسسه C.G.E.S، از عرضه و تقاضای جهانی نفت

(میلیون بشکه در روز)

اختلاف	سال ۲۰۰۰	سال ۱۹۹۹	
۱	۷۶/۴	۷۵/۴	تقاضای جهانی نفت
۱/۱	۴۵/۷	۴۴/۶	عرضه غیر اوپک
+۰/۵	۲۷/۱	۲۶/۶	تقاضا برای نفت اوپک*
	۲۰	۱۷/۵	قیمت برنت دریای شمال
	۷۷ روز مصرف	۸۴ روز مصرف	سطح ذخیره سازی ها کشورهای صنعتی

* عدم بالانس ارقام تقاضای جهانی از یک سو و عرضه غیر اوپک و اوپک از سوی دیگر به دلیل در نظر گرفتن ارقام مایعات گازی است.

پیش بینی عرضه و تقاضای جهانی نفت (دبیرخانه اوپک)

(میلیون بشکه در روز)

اختلاف	سال ۲۰۰۰	سال ۱۹۹۹	
۱/۶	۷۶	۷۴/۴	تقاضای جهانی نفت
۰/۹	۴۸	۴۷/۱	عرضه غیر اوپک
۰/۷	۲۸	۲۷/۳	تقاضا برای نفت اوپک

پیش بینی آژانس بین المللی انرژی از عرضه و تقاضای جهانی نفت

(میلیون بشکه در روز)

اختلاف	سال ۲۰۰۰	سال ۱۹۹۹	
+۱/۸	۷۷/۱	۷۵/۳	تقاضای جهانی نفت
۰/۹	۴۸/۲	۴۷/۳	عرضه غیر اوپک
۰/۹	۲۸/۹	۲۸/۹	تقاضا برای نفت اوپک

پیش بینی مؤسسه مورگان از عرضه و تقاضای جهانی نفت

(میلیون بشکه در روز)

اختلاف ۲۰۰۰/۱۹۹۹	سال ۲۰۰۰	سال ۱۹۹۹	سال ۱۹۹۸	
+۱/۶	۷۷/۱	۷۵/۵	۷۴/۳	تقاضای جهانی نفت
+۰/۹	۴۵/۴	۴۴/۵	۴۴/۷	عرضه غیر اوپک
+۱/۲	۲۸/۹	۲۶/۷	۲۷/۹	تقاضا برای نفت اوپک*
+۰/۴	۲/۶	۲/۲	۱/۵	صادرات عراق
	+۰/۳	-۱/۴	+۱/۲	متوسط ذخیره سازی
۰	۵۷	۵۷ روز مصرف	۶۵ روز مصرف	متوسط ذخیره سازی تجاری (به استثنای ذخایر استراتژیک)

* عدم بالانس رقم تقاضای جهانی نفت و عرضه غیر اوپک و اوپک به دلیل در نظر گرفتن رقم مایعات گازی است.

متوسط قیمت‌های شاخص نفت (دلار در بشکه)

متوسط سال ۱۹۹۹*	متوسط سال ۱۹۹۸	متوسط سال ۱۹۹۷	
۱۷/۲۷	۱۲/۷۱	۱۹/۰۶	برنت دریای شمال
۱۸/۷۲	۱۴/۳۶	۲۰/۵۶	وست تگزاس
۱۶/۷۰	۱۲/۱۵	۱۸/۱۰	دبی
۱۷/۱۸۰	۱۲/۲۸	۱۸/۶۰	سبدا اوپیک

* متوسط سال ۱۹۹۹ تا نهم دسامبر است.